

miből készítik?		háza	lók sátra	
Ha egy adott tömegű test felületét növeljük, akkor a nyomása.	nő	csökken	nem változik	
A légkörben végbemenő folyamatok, jelenségek vizsgálatával foglalkozó tudomány.	asztrológia	meteorológia	légkörtan	
A fémek hossz-kiterjedésének kimutatására használt eszköz	tolómérce	pirométer	manométer	

Szőcs Domokos
Balogh D. Anikó

feladat megoldók rovata

Kémia

K.G. 209. Hány gramm vízben van annyi elektron, mint amennyi 0,2 mol széndioxidban? (7,92 g)

K.G. 210. Miben van több proton: 1,5 g tömegű kénkristályban, vagy 1,5 g higanyszulfidban? (a kénkristályban)

K.G. 211. 10 cm³ térfogatú alkoholban (molekulaképlete C₂H₆O, sűrűsége 0,8 g/cm³) vagy 5 cm³ vízben (sűrűsége 1 g/cm³) van-e több kötésben részt nem vevő elektron? Magyarazzátok a választ!

K.G. 212. Nyári zápor idején 1 m² felületre 5 mm magasságú vízréteg hullott 1 perc alatt. Amennyiben eltekintünk az esővízben oldott levegőmennyiségtől, hány hidrogénatomhoz kötött oxigén atom került 5 perc alatt az iskolaudvar csatornahálózatába, ha az udvar 200 m hosszú és 100 m széles és a zápor hőmérsékletén az esővíz sűrűsége 0,99 g/cm³. (1,65·10³¹)

KL. 303. A durranógázban a hidrogén és az oxigénmolekulák számának aránya 2:1. Hány mol molekula van 144 g durranógázban? Ebből hány molekula hidrogén? (12 mol molekula, 4,8·10²⁴ H₂).

KL. 304. 150 mol vízben 10 mólnyi nátrium-hidroxidot oldottak fel. Az oldat sűrűsége 1,1 g/cm³. Hány tömegszázalékos az oldat? Mekkora az oldat moláris koncentrációja? (12,9%, C_M=3,55)

KL. 305. Az A szénhidrogénben a hidrogén tartalom 14,29%. Normállapotú 0,1 l térfogatú A gáz tömege 0,125 g.

Mi az A szerkezete?

Hogyan lehet kimutatni az A jelenlétét abból a gézelegeből, amely A mellett metánt, nitrogént és szén-monoxidot is tartalmaz?

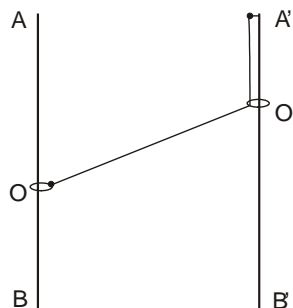
KL. 306. Az A szerves anyagból elemi vizsgálatot végezve 52,17 % szenet, 13,04 % hidrogént és molekulánként egy atom oxigént találtak. Határozzátok meg:

a). az A anyag molekulaképletét és lehetséges szerkezetét.

b). a lehetséges szerkezetű anyagok közül az A forráspontja a legmagasabb. Mi az A és hogyan oldódik vízben a más szerkezetű izomérjeihez képest? Magyarazzátok a döntéseket.

Fizika

F.L. 218. Az O és O' kis gyűrűk az egymással párhuzamos és függőleges AB és A'B' rudakon csúsznak. Az O gyűrűt egy nyújthatatlan fonal egyik végére kötjük, majd a fonalat átvezetjük az O' gyűrűn és a másik végét a rúd A' pontjában rögzítjük. Amikor az AOO' szög értéke α , az O' gyűrű v sebességgel mozog lefelé. Határozzuk meg az O gyűrű sebességét ebben a pillanatban.

F.L. 219. Egy atomos ideális gáz C_x állandó mólhőjű állapotváltozás során kitérít és $L=165$ J mechanikai munkát végez. Ha most a gázzal állandó térfogaton $Q=125$ J hőt közlünk, hőmérséklete újból a kezdeti értéket veszi fel. Határozzuk meg a C_x mólhőt!

F.L. 220. Két, levegőben található ($\epsilon_r=1$), R_1 és R_2 ($R_2>R_1$) sugarú koncentrikus vezető gömb egy gömbkondenzátort alkot. Vezessük le ennek a kondenzátornak a kapacitását!

F.L. 221. Egy gyűjtőlencse optikai főtengelyén, a lencsétől 1,5 m távolságra pontszerű fényforrás található. A lencse másik oldalán, az optikai tengelyre merőlegesen egy mozgatható ernyőt helyezünk el. Az ernyőt fokozatosan távolítva a lencsétől, növekvő átmérőjű fényes foltot látunk rajta. Ha az ernyő-lencse távolság 1m, a folt átmérője fele az 1,25 m távolságnál észlelt folt átmérőjének. Határozzuk meg a lencse gyűjtőtávolságát!

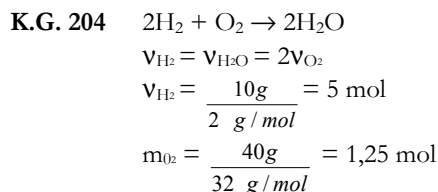
F.L. 222. $\lambda=5890\text{\AA}$ hullámhosszúságú monokromatikus fényt minden irányban egyenletesen sugárzó 100W-os Na lámpa fény-hatásfoka 5%. A lámpától milyen távolságra lesz a fotonok átlagos sűrűsége 10 foton/cm³?

Informatika

- I. 151.** Készítsünk programot tetszőleges páratlan rendű bűvös négyzet elkészítésére.
- I. 152.** Adjunk meg algoritmusokat 4×4 -es bűvös négyzet elkészítésére.
- I. 153.** Próbáljunk meg algoritmust kidolgozni tetszőleges $n \times n$ -es bűvös négyzet elkészítésére.
- I. 154.** Mátrix segítségével adott egy R reláció a következőképpen:
 $a(i, j) = 1$, ha iRj (i R relációban van j -vel)
 $a(i, j) = 0$, ha $i \rightarrow Rj$ (i nincs R relációban van j -vel), minden $i, j = 1, 2, \dots, n$
- Ellenőrizzük az R reláció tranzitívitasát.
  - Ellenőrizzük az R reláció reflexivitását.
  - Ellenőrizzük az R reláció szimmetriáját.
  - Ellenőrizzük az R reláció antiszimmetriáját.
  - Határozzuk meg az R' komplementer-relációt, amely akkor és csakis akkor áll fenn, ha aRb nem áll fenn.
  - Határozzuk meg az R^c komplementer-relációt: $aR^c b$, ha $a \rightarrow Rb$.
  - Határozzuk meg R inverz-relációját (R^{-1}).
  - Adott R_1 és R_2 két reláció, határozzuk meg a két reláció összetevéséből származó T relációt: $T = R_1 \circ R_2$: aTc akkor és csakis akkor, ha $\exists b$ úgy, hogy $aR_1 b$ és $bR_2 c$.

Megoldott feladatok

Kémia

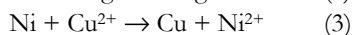
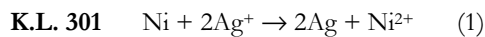
1,25 mol O_2 2,5ml H_2 -el reagál, $5 - 2,5 = 2,5$ mol H_2 felesleg.

A termékelegy: 2,5 mol H_2 , 2,5 mol H_2O ,

$2,5 \cdot 2\text{gH}_2 + 2,5 \cdot 18\text{gH}_2\text{O} = 50\text{g}$ termékelegy,

50g termékelegy ..... 5g H_2 ..... 45g víz

100 g termékelegy ..... $x=10\text{g}$ ..... $y=90\text{g}$

$$m_{\text{Ag}} = m_{1\text{Ag}} + m_{2\text{Ag}}$$

$$\Delta m_3 = m_{\text{Ni}^{2+}} - m_{\text{Cu}}$$

$$M_{\text{Ni}} \quad 2M_{\text{Ag}}$$

$$m_{\text{Ni}} \quad m_{1\text{Ag}} = m_{\text{Ni}} \cdot 2M_{\text{Ag}} / M_{\text{Ni}}$$

$$m_{2\text{Ag}} = m_{\text{Cu}} \cdot 2M_{\text{Ag}} / M_{\text{Cu}}$$

$$m_{\text{ion}} \approx m_{\text{semleges atom}}$$

$$64,8 = \frac{m_{\text{Ni}} \cdot 2,108}{58,71} + \frac{m_{\text{Cu}} \cdot 2,108}{63,5}$$

$$5,392 = m_{\text{Ni}} - m_{\text{Cu}}$$

$$m_{\text{Ni}} = 11,74 \quad v_{\text{Ni}} = 0,2 \text{ mol} \quad m_{\text{Cu}} = 11,47 - 5,392 = 6,35 \quad v_{\text{Cu}} = 0,1 \text{ mol}$$

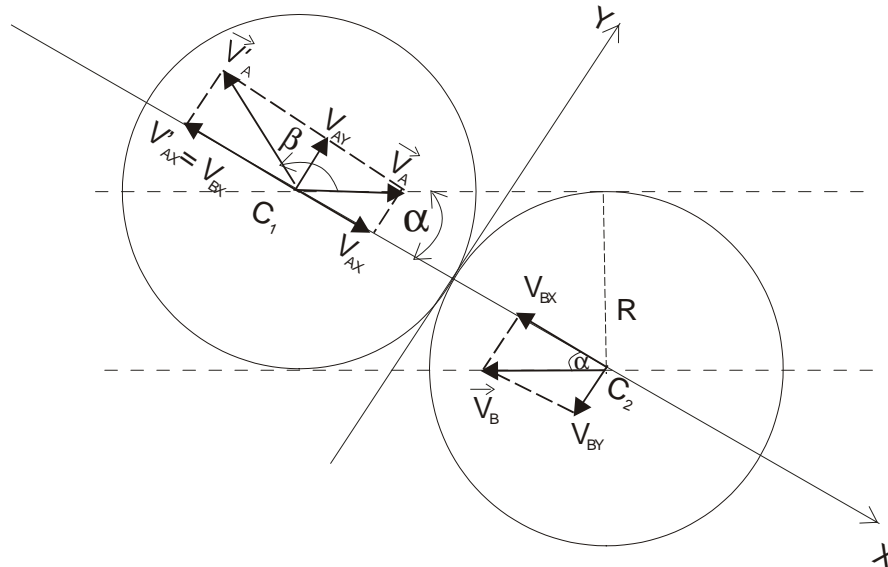
$$0,3 \text{ mol keverék} \quad 0,2 \text{ mol Ni}$$

$$100 \quad x = 66,66$$

$$\text{Keverék: } 66,66 \text{ mol\% Ni és } 33,333 \text{ mol\% Cu}$$

Fizika - Firka 4/1999-2000

F.L. 208 Válasszuk koordinátarendszerünket az ütközés pillanatában az ábrán látható módon. A sebesség-vektorok O_Y tengelymenti komponenseit az ütközés nem befolyásolja.

$$v'_{AY} = v_{AY} = v \sin \alpha = v \sin 30^\circ = \frac{v}{2}$$

Az O_X tengelymenti komponensek a golyók azonossága következtében felcserélődnek:

$$v'_{AX} = v_{BX} = 2v \cos \alpha = 2v \cos 30^\circ = v\sqrt{3}$$

Az A golyó sebességvektorának az eredeti mozgásiránnyal bezárt β szöge:

$$\beta = 60^\circ + \arctg \frac{v_{AX}}{v_{AY}} = 60^\circ + \arctg \frac{\sqrt{3}}{1/2} = 60^\circ + \arctg 2\sqrt{3} \approx 134^\circ$$

F.L. 209 q töltéssel feltöltött vezetógömb elektrosztatikus energiája:

$$W = \frac{1}{2} qV = \frac{1}{2} \frac{q^2}{4\pi\epsilon_0 R}$$

A kitágulás alatt az elektromos erők munkája:

$$L_1 = -(W_{\text{végső}} - W_{\text{kezdeti}}) = \frac{q^2}{8\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{R_1} - \frac{1}{R_2} \right)$$

Ez alatt az idő alatt q_0 és q töltések kölcsönhatási ereje által végzett L_2 munka

$$L_2 = \frac{q_0 q}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{R_1} - \frac{1}{R_2} \right)$$

Az elektromos erők által végzett teljes munka:

$$L = L_1 + L_2 = \frac{q \left(q_0 + \frac{q}{2} \right)}{4\pi\epsilon_0} \left(\frac{1}{R_1} - \frac{1}{R_2} \right)$$

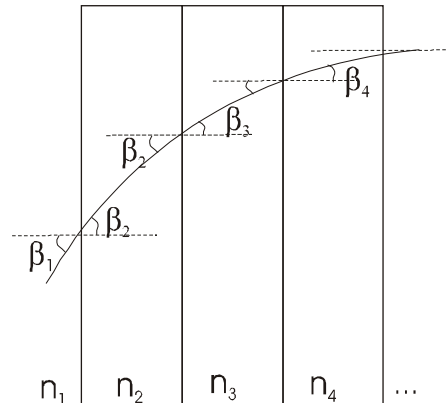
F.L. 210 Mivel a két rugó iránya egymásra mindig merőleges, kis elmozdulások esetén írhatjuk:

$$F = \sqrt{F_1^2 + F_2^2} = \sqrt{k^2 \Delta l_1^2 + k^2 \Delta l_2^2} = k \sqrt{\Delta l_1^2 + \Delta l_2^2} = k \cdot \Delta l$$

A kis rezgések periódusa tehát

$$T = 2\pi \sqrt{\frac{m}{k}}$$

F.L. 211 a) x irányban optikailag inhomogén lemezt felfoghatjuk egymás mellé helyezett nagyon vékony homogén síkpárhuzamos lemezek együtteseként. (ábra)

A töréstartörvényt minden síktörő felületre alkalmazva, kapjuk:

$$n_1 \sin \beta_1 = n_2 \sin \beta_2 = n_3 \sin \beta_3 = n_4 \sin \beta_4 = \dots$$

Ha a lemezek vastagsága zérushoz tart, írhatjuk $n_x \sin \beta_x = \text{áll.}$

ahol n_x a törésmutató értéke az x abszcisszájú pontban és β_x a hozzá tartozó beesési szög.

A fénysugár az A pontban az első y irányú sík törőfelülethez sűrű beesés alatt érkezik (a beesési szöge 90°), ezért

$$n_A \sin 90^\circ = n_x \sin \beta_x$$

és az állandó értéke n_A .

A B pontban, a töréstörvény értelmében $n_{\text{lev}} \sin \alpha = n_B \sin(90^\circ - \beta_B) = n_B \cos \beta_B$, ahonnan:

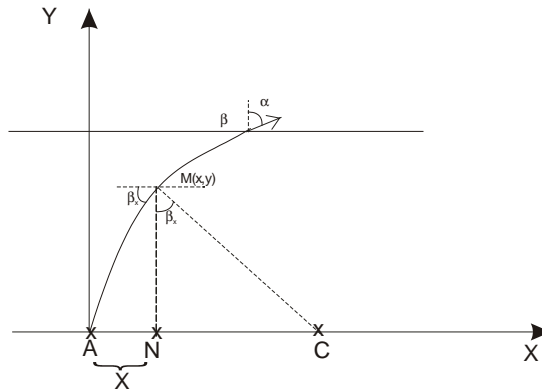
$$n_B = \frac{\sin \alpha}{\cos \beta}$$

Az előzők szerint $n_B \sin \beta_B = n_A$ és így

$$n_B = \sqrt{n_A^2 + \sin^2 \alpha} = 1,3$$

b) Behelyettesítve n_B értékét a törésmutató változását meghatározó összefüggésbe, x_B -re 1 cm adódik.

c) Az ábrán látható $M(x,y)$ pontban a fénysugár érintőjére merőleges egyenes az O_x tengelyt a C pontban metszi. Az MNC háromszögben

$$\sin \beta_x = \frac{NC}{MC} = \frac{AC - x}{MC}$$

$$\text{ugyanakkor a töréstörvényből: } \sin \beta_x = \frac{R - x}{R}$$

A két kifejezésből következik, hogy $AC = MC$ és így a fény útja a lemezben egy C középpontú körív, amelynek egyenlete: $y^2 + (x - R)^2 = R^2$

Mivel a B pontban $y = d$, és $x_B = 1$ cm, a lemez vastagságára $d = 5$ cm értéket kapjuk.

F.L. 212 Alapállapotban található H atom legkisebb gerjesztési energiája :

$$\Delta E = E_2 - E_1 = E_1(1/2^2 - 1) = W_{\text{ion}}(1 - 1/4) = 3/4 W_{\text{ion}}$$

összefüggésből számítható, ahol $W_{\text{ion}} = 13,6$ eV, az alapállapotban található H atom ionizálási energiája.

A két atom között az ütközés akkor válik rugalmatlanná, ha az ütközési folyamat során ΔE értékű energia veszteség lép fel. Tudva azt, hogy az energiavesztesség akkor a legnagyobb, ha az ütközés tökéletesen rugalmatlan, az impulzusmegmaradás:

$$mv = 2mv'$$

és az energiamegmaradás :

$$\frac{mv^2}{2} = \frac{2mv'^2}{2} + \Delta E$$

törvényeinek felhasználásával a határsebességre:

$$v = \sqrt{\frac{3W_{\text{ion}}}{m}} = 6,25 \text{ m/s} \quad \text{Hiba! Érvénytelen csatolás. érték adódik.}$$